

πάσα W KSIĘDZE SYRACHA

Księga Syracha rozpoczyna się od małego przymiotnika rodzaju żeńskiego $\pi\acute{\alpha}\sigma\alpha$ ¹, który w Septuagincie występuje 325 razy, a w księdze mędrca Syracha 11 razy. Zobaczmy jakie znaczenie niesie ze sobą to słowo.

1. „Cała mądrość” (Syr 1,1) – „każda przemowa” (Syr 9,15)

Po raz pierwszy autor natchniony używa go w Syr 1,1:

$\pi\acute{\alpha}\sigma\alpha$ σοφία παρὰ κυρίου καὶ μετ' αὐτοῦ ἔστιν εἰς τὸν αἰῶνα

„Cała mądrość od Pana pochodzi, jest z Nim na wieki”

Słowo $\pi\acute{\alpha}\sigma\alpha$ odnosi się tutaj do rzeczownika ἡ σοφία – mądrość². A ponieważ $\pi\acute{\alpha}\sigma\alpha$ σοφία:

„od Pana pochodzi, jest z Nim na wieki”,

dlatego nie należy się dziwić temu, co Syrach mówi w Syr 9,15, kiedy radzi temu, do którego zwraca się jak do dziecka, używając po raz drugi przymiotnika $\pi\acute{\alpha}\sigma\alpha$:

μετὰ συνετῶν ἔστω ὁ διαλογισμός σου

καὶ $\pi\acute{\alpha}\sigma\alpha$ διήγησίς σου ἐν νόμῳ ὑψίστου

„Wiedź rozmowę z rozumnymi,

a **każda przemowa** twoja niech będzie o Prawie Najwyższego”

Jeżeli bowiem jest tak, że od Pana pochodzi „cała mądrość” – $\pi\acute{\alpha}\sigma\alpha$ σοφία (Syr 1,1), to rada Syracha w Syr 9,15 jest bardzo zasadna. Należy się starać, aby „każda przemowa” – $\pi\acute{\alpha}\sigma\alpha$ διήγησίς była o „Prawie Najwyższego”, bo w nim jest na pewno zawarta „cała mądrość” od Pana³. W ten sposób poprzez użycie słowa $\pi\acute{\alpha}\sigma\alpha$ w odniesieniu do mądrości, która pochodzi od Pana (Syr 1,1), jak i do człowieka, a właściwie do jego czynności, jaką jest przemawianie (Syr 9,15), Syrach wskazuje, jak wielką rolę spełnia człowiek, który może innym ukazywać

¹ Por. „każdy, cały, wszystek, wszelki, kto bądź”: R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, Warszawa 1994, s. 472–473.

² Por. R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, s. 560.

³ Por. S. Potocki, *Mądrość uczonego w Piśmie*, w: *Wprowadzenie w myśl i wezwanie Książ Biblijnych*, Warszawa 1999, s. 178.

całą mądrość, która pochodzi od Pana, tylko dlatego, że „każda” – πᾶσα jego przemowa będzie o Prawie Najwyższego. Człowiek, którego „każda przemowa” będzie o Prawie Najwyższego, ukaże prawdę o całej mądrości, która od Pana pochodzi, bo ta jest związana z Prawem Najwyższego. Piękna nauka, która ukazuje człowieka i jego misję. Świat może dowiedzieć się o całej (πᾶσα) mądrości pochodzącej od Pana (Syr 1,1), jeżeli każda (πᾶσα) przemowa człowieka będzie o Prawie Najwyższego (Syr 9,15). Prawo Najwyższego νόμῳ ὑψίστου, głoszone w każdej przemowie (Syr 9,15), ukazuje niejako na zewnątrz, wobec świata, prawdę o całej mądrości, która „od Pana pochodzi” i jest z Nim na wieki (Syr 1,1).

2. „Cała mądrość” (Syr 1,1) – „każde ciało” (Syr 13,16; 14,17)

Zupełnie inny kontekst występowania słowa πᾶσα mamy w Syr 13,16:

πᾶσα σὰρξ κατὰ γένος συνάγεται

καὶ τῷ ὁμοίῳ αὐτοῦ προσκολληθήσεται ἄνθρωπος

„**Każde ciało** łączy się według swego gatunku,
a mąż przystaje do podobnego sobie”

Syrach nie łączy tutaj słowa πᾶσα z mądrością pochodzącą od Pana, jak to było w Syr 1,1. Nie łączy z człowiekiem i czynnością przemawiania, jak to było w Syr 9,15. Łączy natomiast πᾶσα z pojęciem σὰρξ – „ciało”⁴, mówiąc przy tym o porządku panującym w świecie materialnym. Ten porządek zakłada, iż człowiek nie ma dostępu do całej mądrości, która pochodzi od Pana i jest z Nim na wieki (Syr 1,1). Jest bowiem w istocie swojej inny niż Bóg i obowiązuje go inny porządek istnienia⁵ Człowiek jest cielesny, wobec tego:

„mąż przystaje do podobnego sobie” (Syr 13,16),

ponieważ:

„**każde ciało** łączy się według swego gatunku” (Syr 13,16).

Mamy więc przeszkodę, która pojawia się na drodze człowieka, który chciałby spełnić to, co radzi Syrach:

„Wiedź rozmowę z rozumnymi,

a **każda przemowa** twoja niech będzie o Prawie Najwyższego” (Syr 9,15).

Tą przeszkodą jest przepaść dzieląca człowieka od całej mądrości, która „od Pana pochodzi i jest z Nim na wieki” (Syr 1,1). Tą przeszkodą jest istotowa różnica pomiędzy Bogiem a człowiekiem (Syr 9,15).

Słowo πᾶσα łączy Syrach z σὰρξ – „ciało” także w Syr 14,17:

πᾶσα σὰρξ ὡς ἱμάτιον παλαιούται

ἢ γὰρ διαθήκη ἀπ’ αἰῶνος θανάτῳ ἀποθανῆ

⁴ Por. R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, dz. cyt., s. 550–551.

⁵ Por. G. Gerlemann, *basar*, THAT I, s. 377.

„**Każde ciało** starzeje się jak odzienie,
i to jest odwieczne przymierze: Na pewno umrzesz”

Odkrywa w tym stwierdzeniu mędrzec prawdę, która uzupełnia to, co powiedział on w Syr 13,16, gdzie mówił o tym, jaki porządek panuje w świecie, ponieważ:

„**Każde ciało** łączy się według swego gatunku” (Syr 13,16).

Tutaj natomiast (Syr 14,17) Syrach ukazuje ostateczny kres tego, co materialne, tego, co nazywa πᾶσα σὰρξ. Porównuje „każde ciało” do odzienia i mówi nie tylko o procesie starzenia, który je dotyka. Mówi też o odwiecznym przymierzu ze śmiercią διαθήκη⁶ ἀπ’ αἰῶνος, które związane jest z każdym ciałem. „Każde ciało” – πᾶσα σὰρξ, nie tylko dotyka porządek, który jest związany z porządkiem świata (Syr 13,16). „Każde ciało” starzeje się, zostaje dotknięte śmiercią, ponieważ uczestniczy ono w porządku związanym z odwiecznym przymierzem⁷ „Każde ciało” uczestniczy zdaniem Syracha w ten sposób w podwójnym podporządkowaniu. Najpierw podporządkowane jest temu, co wynika z natury, dlatego łączy się „według swego gatunku” (Syr 13,16). Następnym podporządkowaniem, które dotyka „każde ciało”, jest podporządkowaniem się procesowi starzenia i śmierci⁸ To jednak nie dzieje się „według swego gatunku” (Syr 13,16). Starzenie się i śmierć, które dotyczą „każde ciało”, to jest „odwieczne przymierze” (Syr 14,17). Jak człowiek, którego dotyka:

διαθήκη ἀπ’ αἰῶνος θανάτῳ ἀποθανῆ

„odwieczne przymierze: Na pewno umrzesz” (Syr 14,17).

Jak taki człowiek, wobec tego, może mieć dostęp do całej mądrości Pana, która

„jest z Nim na wieki”

καὶ μετ’ αὐτοῦ ἔστιν εἰς τὸν αἰῶνα (Syr 1,1).

Z przeprowadzonej analizy wynika, iż Syrach używa πᾶσα w sposób celowy. Łącząc to słowo z mądrością, która „od Pana pochodzi i jest z nim na wieki” (Syr 1,1), a także z czynnością człowieka, jaką jest przemawianie, mówiąc, że „każda przemowa” ma być o Prawie Najwyższego” (Syr 9,15). Syrach czyniąc tak, uczy nas o wszelkiej i obecnej z Panem mądrości (Syr 1,1). Uczy nas także o roli, jaką ma odegrać człowiek. Powinien on w każdej przemowie, która ma być o Prawie Najwyższego, głosić całą mądrość:

„która od Pana Pochodzi i jest z Nim na wieki” (Syr 1,1).

Ale cały ten proces ulega zachwianiu, o czym Syrach mówi w Syr 13,16 i Syr 14,17, gdzie wykazuje, łącząc słowo πᾶσα z pojęciem „ciało”, jak upo-

⁶ Por. R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, dz. cyt., s. 127.

⁷ Por. L. Wächter, *Der Tod im Alten Testament*, Berlin 1967, s. 89–97.

⁸ Por. M. Filipiak, *Biblia o człowieku*, Lublin 1979, s. 186–210.

rządkowane jest wszystko to, co cielesne. Z jednej strony panuje bowiem porządek „według swego gatunku” (Syr 13,16), który ukazuje istotową różnicę pomiędzy Bogiem a człowiekiem. Z drugiej zaś strony mamy porządek wynikający z przymierza wiecznego: porządek starzenia się i porządek śmierci (Syr 14,17). Temu podporządkowane jest „każde ciało” – *πάσα σὰρξ*. I ten wieczny porządek starzenia się i śmierci dotyczący człowieka jest także przeszkodą na drodze do mądrości, która z Panem jest na wieki. Z jednej strony jest „cała mądrość”, która pochodzi od Pana (Syr 1,1), i człowiek powołany do tego, aby „każda przemowa” była o tej mądrości (Syr 9,15). Z drugiej strony słabość, ponieważ „każde ciało” dotyka starość i śmierć, które wynikają z odwiecznego przymierza (Syr 13,16; 14,17). Słabość, która poddaje w wątpliwość, czy człowiek będzie w stanie spełnić zadanie, do którego zostaje wezwany. Czy może ktoś odziany w ciało, które „starzeje się jak odzienie”, mające udział w odwiecznym przymierzu śmierci, doświadczyć mądrości, która jest z Panem na wieki? Można to, co powiedzieliśmy, zestawić według następującego schematu:

I

Syr 1,1a

πάσα σοφία παρὰ κυρίου

„Cała mądrość od Pana pochodzi,

Syr 13,16

*πάσα σὰρξ κατὰ γένος συνάγεται**καὶ τῷ ὁμοίῳ αὐτοῦ προσκολληθήσεται ἀνὴρ*

„Każde ciało łączy się według swego gatunku,

a mąż przystaje do podobnego sobie”

II

Syr 1,1b

καὶ μετ' αὐτοῦ ἐστὶν εἰς τὸν αἰῶνα

„jest z Nim na wieki”

Syr 14,17

*πάσα σὰρξ ὡς ἱμάτιον παλαιούται**ἢ γὰρ διαθήκη ἀπ' αἰῶνος θανάτῳ ἀποθανῆ*

„Każde ciało starzeje się jak odzienie,

i to jest odwieczne przymierze: Na pewno umrzesz”

3. „Cała mądrość” (Syr 1,1) – „każde bezprawie” (Syr 21,3)

Czy człowiek może wobec tego spełnić to zadanie, jakim jest głoszenie w każdej przemowie Prawa Najwyższego, w którym jest cała mądrość pochodząca od Pana? (Syr 9,15). Na to pytanie odpowiada Syrach w 19,20:

*πάσα σοφία φόβος κυρίου**καὶ ἐν πάσῃ σοφίᾳ ποίησις νόμου*

„**Cała mądrość** – bojaźń Pana,
a w całej mądrości jest wypełnienie Prawa”

Tutaj, jak widzimy, Syrach nie mówi już tylko tego, że:

„Cała mądrość od Pana pochodzi” (Syr 1,1)

πᾶσα σοφία παρὰ κυρίου (Syr 1,1).

W Syr 19,20 stwierdza:

„Cała mądrość – bojaźń Pana”

πᾶσα σοφία φόβος κυρίου.

Należy bać się Pana i wtedy człowiek dochodzi do całej mądrości, która pochodzi od Pana:

πᾶσα σοφία φόβος κυρίου (Syr 19,20)

πᾶσα σοφία παρὰ κυρίου (Syr 1,1).

Łącząc Syr 1,1 i Syr 19,20, można zobaczyć, jak dotrzeć do całej mądrości, która „od Pana pochodzi i jest z Nim na wieki” (Syr 1,1), a co dla człowieka, ze względu na jego ograniczenia i naturalne (Syr 13,16), i zgodne z odwiecznym przymierzem, jest niemożliwe (Syr 14,17). Potrzeba mieć „bojaźń Pana” (Syr 19,20), a wtedy człowiek dotrze do całej mądrości, która jest „od Pana” (Syr 1,1).

W Syr 21,3 Syrach ukazuje, co stanie się z człowiekiem, który kieruje się w życiu bojaźnią Pana, a przez to ma dostęp do całej mądrości wtedy, kiedy człowiek przestanie bać się Pana:

ὡς ῥομφαία δίστομος πᾶσα ἀνομία

τῇ πληγῇ αὐτῆς οὐκ ἔστιν ἴασις

„**Każde bezprawie** jest jak miecz obosieczny,
a na ranę przez nie zadaną nie ma lekarstwa” (Syr 21,3).

Aby w pełni zrozumieć myśl Syrach, można połączyć ze sobą teksty:

Syr 1,1

„**Cała mądrość** od Pana pochodzi,
jest z Nim na wieki”

z Syr 9,15

„Wiedź rozmowę z rozumnymi,
a **każda przemowa** twoja niech będzie o Prawie Najwyższego”

oraz Syr 19,20

„**Cała mądrość** – bojaźń Pana,
a w całej mądrości jest wypełnienie Prawa”,

a także Syr 21,3.

„**Każde bezprawie** jest jak miecz obosieczny,
a na ranę przez nie zadaną nie ma lekarstwa”

Z takiego zestawienia jasno wynika, że Syr 1,1 i Syr 9,15 to niejako teoretyczne wprowadzenie. To stwierdzenie, że istnieje mądrość pochodząca od Pana (Syr 1,1), która ma swoje odniesienie do Prawa Najwyższego, ale tylko w wymiarze niejako teoretycznym, akademickim:

„a **każda przemowa** twoja niech będzie o Prawie Najwyższego” (Syr 9,15).

Natomiast połączenie Syr 19,20 z Syr 21,3 wykazuje, że:

„**Cała mądrość** – bojaźń Pana,

a w całej mądrości jest wypełnienie Prawa (Syr 19,20),

Każde bezprawie jest jak miecz obosieczny,

a na ranę przez nie zadaną nie ma lekarstwa” (Syr 21,3).

Przez takie ujęcie następuje połączenie całej mądrości z bojaźnią Pana i wypełnieniem Prawa. Tutaj mądrość ma już swoje odniesienie do Prawa w wymiarze nie tylko teoretycznym, ale już w wymiarze praktycznym. Tutaj już nie tylko każda przemowa ma być o Prawie Najwyższego (Syr 9,15). Tutaj do stwierdzenia, iż:

„**Cała mądrość** – bojaźń Pana” (Syr 19,20a),

mędrzec dodaje wniosek odnoszący się do praktyki życiowej:

„a w całej mądrości jest wypełnienie Prawa” (Syr 19,20b).

I ostrzega przed łamaniem tej zasady:

„**Każde bezprawie** jest jak miecz obosieczny,

a na ranę przez nie zadaną nie ma lekarstwa” (Syr 21,3).

Możemy teraz przejść do kolejnego tekstu i zapytać, jak Syrach rozwija dalej swoją myśl, używając słowa *πάσα* w Syr 25,19:

μικρὰ πάσα κακία πρὸς κακίαν γυναικός

κλήρος ἀμαρτωλοῦ ἐπιπέσοι αὐτῇ

„Małe jest **każde zło** wobec zła kobiety,

toteż spadnie na nią los grzesznika” (Syr 25,19).

Jaki związek ma to, co Syrach mówi tutaj, że zło kobiety jest większe wobec każdego zła, z tym, co powiedział dotychczas? Czy Syrach tym stwierdzeniem kontynuuje swoją myśl? Czy tę myśl uzupełnia? Na początku trudno dostrzec związek tego, co mówi Syrach w Syr 25,19, z Syr 19,20 oraz Syr 21,3. Jednak jeżeli przyjrzymy się bliżej tym tekstom, to widać w Syr 25,19 kontynuację myśli Syracha. Wydaje się bowiem, że w Syr 25,19 jest zawarty komentarz do tego, co Syrach mówił w Syr 19,20 i Syr 21,3. Jeżeli bowiem jest tak, jak mówi Syrach, że:

„**Cała mądrość** – bojaźń Pana,

a w całej mądrości jest wypełnienie Prawa” (Syr 19,20)

oraz że:

„**Każde bezprawie** jest jak miecz obosieczny,

a na ranę przez nie zadaną nie ma lekarstwa” (Syr 21,3).

To czyż przejawem braku bojaźni Pana, braku mądrości i niewypełnienia Prawa (Syr 19,20) czy przejawem bezprawia, które jest jak miecz obosieczny, na którego ranę nie ma lekarstwa (Syr 21,3), nie jest zło kobiety, wobec którego każde zło jest małe (Syr 21,3)? Można powiedzieć, że tak jest, jeżeli za to zło

uznamy to, które jest związane z grzechem pierwotnym, bo to on przecież sprowadził na człowieka śmierć. A możemy powiedzieć, że tak jest, jeżeli przytoczymy myśl Syracha z Syr 25,24, która wyjaśnia, dlaczego każde zło jest małe wobec zła kobiety:

„Początek grzechu przez kobietę
i przez nią też wszyscy umieramy”

Tak Syr 25,19 uzupełnia to, co było dotychczas powiedziane w Syr 19,20 i Syr 21,3.

Jak teraz połączyć to, co powiedzieliśmy do tej pory, omawiając użycie πᾶσα z kolejnym stwierdzeniem Syracha, w którym πᾶσα występuje, łącząc się z terminem ψυχή:

οὐ γὰρ πάντα πᾶσιν συμφέρει
καὶ οὐ πᾶσα ψυχὴ ἐν παντὶ εὐδοκεῖ

„Nie wszystko służy wszystkim
i nie **każda dusza** we wszystkim ma upodobanie” (Syr 37,28).

Można zauważyć, że jest to komentarz Syracha do tego, o czym mówił w Syr 19,20:

„**Cała mądrość** – bojaźń Pana,
a w całej mądrości jest wypełnienie Prawa”
oraz Syr 21,3:

„**Każde bezprawie** jest jak miecz obosieczny,
a na ranę przez nie zadaną nie ma lekarstwa”

i do Syr 25,19:

„Małe jest **każde zło** wobec zła kobiety,
toteż spadnie na nią los grzesznika”

Czyż, bowiem, to kobieta nie popełniła wielkiego błędu, bo uznała, pozostając w przeciwieństwie do tego, co radzi Syrach. Zapominając, że nie wszystko służy wszystkim i nie każda dusza we wszystkim ma upodobanie (Syr 37,28), sięgnęła po zakazany owoc, który nie był przeznaczony dla ludzi (Rdz 3,6)? Dlaczego tak jest, że ktoś zapomina, że nie wszystko służy wszystkim (Syr 37,28)? Na to pytanie też odpowiada Syrach. Dzieje się tak wówczas, kiedy ktoś odrzuca całą mądrość – bojaźń Pana i nie uznaje, że:

„w całej mądrości jest wypełnienie Prawa” (Syr 19,20).

Dzieje się tak wówczas, kiedy ktoś zapomina, że:

„**Każde bezprawie** jest jak miecz obosieczny” (Syr 21,3).

A skutek:

„Małe jest **każde zło** wobec zła kobiety” (Syr 25,19).

Jak widzimy ważną rzeczą jest przyjęcie prawdy, której uczy Syrach:

„Nie wszystko służy wszystkim

i nie **każda dusza** we wszystkim ma upodobanie” (Syr 37,28).

Wszystko więc, zdaniem Syracha, ma swoje miejsce w określonym porządku, którego nie wolno zakłócać⁹ Potwierdza to mędrzec, gdy mówi o garncarzu, używając przy tym słowa πᾶσα w odniesieniu do jego pracy:

οὕτως κεραμεὺς καθήμενος ἐν ἔργῳ αὐτοῦ
καὶ συστρέφων ἐν ποσὶν αὐτοῦ τροχόν
ὅς ἐν μερίμνῃ κείται διὰ παντός
ἐπὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ ἐναρίθμιος πᾶσα ἡ ἐργασία αὐτοῦ

„Tak garncarz, siedzący przy swej pracy
i obracający nogami koło,
stale jest pochłonięty troską o swoje dzieło,
a cała jego praca – to ilość” (Syr 38,29).

Zawód garncarza jest tutaj przykładem, do którego odwołuje się Syrach, mówiąc, że nie można wykraczać poza porządek, w którym ktoś uczestniczy. Ten przykład jeszcze raz zwraca nam uwagę, że porządek wyższego rzędu ma wpływ na porządek moralny, na to, że:

„Nie wszystko służy wszystkim
i nie **każda dusza** we wszystkim ma upodobanie” (Syr 37,28).

I jeżeli ktoś tego nie zrozumie, jak kobieta w ogrodzie rajskim¹⁰, to każde zło będzie małe (Syr 25,19) w porównaniu ze złem związanym z przekroczeniem Prawa (Syr 21,3), które dokonuje się wówczas, kiedy człowiek przestaje pamiętać, że:

„Cała mądrość – bojaźń Pańska” (Syr 19,20).

4. „Przymierze odwieczne” (Syr 14,17) – „przymierze wieczne” (Syr 44,18)

W tej pewnej bezradności, z którą ma do czynienia człowiek, który nie zawsze rozumie, iż każdy ma swoje miejsce jemu właściwe – i tak jak garncarz powinien pełnić swoją misję – a przez to nieraz zapomina o bojaźni Pana (Syr 19,20), przekracza Prawo (Syr 21,3), skazując siebie na los grzesznika (Syr 25,19). W tej bezradności Syrach wskazuje na Pana, dla którego, gdy spieszy z pomocą, nic nie staje na przeszkodzie:

ἐν προστάγματι αὐτοῦ πᾶσα ἡ εὐδοκία
καὶ οὐκ ἔστιν ὅς ἐλαττώσει τὸ σωτήριον αὐτοῦ

„Na Jego rozkaz stanie się to wszystko,
co Mu się podoba, i nikt nie może przeszkodzić, gdy spieszy z pomocą” (Syr 39,18).

⁹ Mowa jest o tym między innymi w Syr 38, 24–34.

¹⁰ Syr 25,24.

A że tak jest, widzimy to na przykładzie Noego¹¹, o którym mówi Syrach, używając po raz kolejny słowa πᾶσα w odniesieniu do ciała:

διαθήκαι αἰῶνος ἐτέθησαν πρὸς αὐτόν

ἵνα μὴ ἐξαλειφθῆ κατακλισμῶ πᾶσα σὰρξ

„zawarł z nim wieczne przymierze,

by już więcej nie zgładzić potopem każdego ciała” (Syr 44,18).

Należy tutaj wrócić do tego, o czym była mowa w Syr 14,17:

πᾶσα σὰρξ ὡς ἱμάτιον παλαιούται

ἡ γὰρ διαθήκη ἀπ’ αἰῶνος θανάτῳ ἀποθανῆ

„**Każde ciało** starzeje się jak odzienie,

i to jest **odwieczne przymierze**: Na pewno umrzesz”

Oba teksty łączy nie tylko to, że mówią o każdym ciele – πᾶσα σὰρξ. Mówi w nich mędrzec także o wiecznym przymierzu¹², związanym z każdym ciałem. Przy czym jest pomiędzy tymi tekstami istotna różnica. W Syr 14,17 mędrzec mówi o:

διαθήκη ἀπ’ αἰῶνος – **odwiecznym przymierzu**, które dotyka każdego ciała, nazywając je: „Na pewno umrzesz. Natomiast w Syr 44,18 mówi o:

διαθήκαι αἰῶνος – **wiecznym przymierzu**, które również dotyka każdego ciała, ale Syrach nazywa je zupełnie inaczej: „by już więcej nie zgładzić potopem każdego ciała”

Mamy więc przymierze: διαθήκη raz nazwane ἀπ’ αἰῶνος – „**odwieczne**” (Syr 14,17), drugi raz nazwane αἰῶνος – „**wieczne**” (Syr 44,18). Oba odnoszą się do każdego ciała – πᾶσα σὰρξ. To: „przymierze odwieczne”, przymierze śmierci (Syr 14,17) jest jednak, jak się wydaje, już takim, które dotyka przeszłości lub przynajmniej częściowo odchodzi w przeszłość. Zaczyna, bowiem, od Noego obowiązywać inne: „wieczne przymierze”, odnoszące się do przyszłości, do ludzkości, która rozpoczyna swoje istnienie po potopie (Syr 44,18). Teraz w tym przymierzu już nie można powiedzieć: „Na pewno umrzesz”, jak to było w odwiecznym przymierzu (Syr 14,17). Teraz w wiecznym przymierzu, po tym jak ocalał Noe z wód potopu, już nie można powiedzieć „Na pewno umrzesz” (Syr 14,18). Można powiedzieć, że wszystko w rękach Pana, jak to mówił Syrach w 39,18:

„Na Jego rozkaz **stanie się to wszystko**, co Mu się podoba,

i nikt nie może przeszkodzić, gdy spieszy z pomocą”

ἐν προστάγματι αὐτοῦ πᾶσα ἡ εὐδοκία

καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἐλαττώσει τὸ σωτήριον αὐτοῦ

¹¹ Syr 44,17-18.

¹² Por. M. Filipiak, *Przymierze w Piśmie Świętym*, RBL 25, 1972, s. 145–156. J. Kudasiewicz, *Historia i teologia przymierza*, w: *Materiały pomocnicze do wykładów z biblistyki*, Lublin 1975, s. 121–166.

A przykładem, że tak jest, jest to, co się stało z Noem. Miał on udział w odwiecznym przymierzu, które odnosiło się do każdego ciała – *πάσα σὰρξ*. Przymierze to mówiło: „Na pewno umrzesz” (Syr 14,17). A jednak Noe ocalał, gdyż Pan jest ocaleniem, bo:

„Na Jego rozkaz **stanie się to wszystko**, co Mu się podoba,
i nikt nie może przeszkodzić, gdy spieszy z pomocą” (Syr 39,18).

Przestaje wobec tego obowiązywać „przymierze odwieczne” – *διαθήκη ἀπ’ αἰῶνος* (Syr 14,17), zaczyna obowiązywać „przymierze wieczne” – *διαθήκαι αἰῶνος* (Syr 44,18). Dalej odnosi się jednak do każdego ciała – *πάσα σὰρξ* (Syr 14,17; 44,18). Jednak już do nikogo nie można powiedzieć: „Na pewno umrzesz” (Syr 14,17), bo na rozkaz Pana może stać się „wszystko, co się Mu podoba” – *πάσα ἢ εὐδοκία* „i nikt nie może przeszkodzić, gdy spieszy z pomocą” (Syr 39,18). Przykładem jest Noe, ocalony przez Pana, któremu nikt nie przeszkodził, gdy spieszył z pomocą człowiekowi zagrożonemu przez wody potopu, dlatego że:

„Noe okazał się doskonale sprawiedliwy...” (Syr 44,17)¹³

Można zestawić ze sobą następujące teksty, w których występuje słowo *πάσα*:

Syr 14,17

πάσα σὰρξ ὡς ἱμάτιον παλαιούται
ἢ γὰρ διαθήκη ἀπ’ αἰῶνος θανάτῳ ἀποθανῆ
„**Każde ciało** starzeje się jak odzienie,
i to jest **odwieczne przymierze**: Na pewno umrzesz”

Syr 39,18

ἐν προστάγματι αὐτοῦ πάσα ἢ εὐδοκία
καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἐλαττώσει τὸ σωτήριον αὐτοῦ
„Na Jego rozkaz **stanie się to wszystko**, co Mu się podoba,
i nikt nie może przeszkodzić, gdy spieszy z pomocą”

Syr 44,18

διαθήκαι αἰῶνος ἐτέθησαν πρὸς αὐτόν
ἵνα μὴ ἐξαλειφθῆ κατακλυσμῷ πάσα σὰρξ
„zawarł z nim wieczne przymierze,
by już więcej nie zgładzić potopem każdego ciała”

Widzimy w tych trzech tekstach, jak „każde ciało” – *πάσα σὰρξ* przestaje mieć udział w odwiecznym przymierzu śmierci (Syr 14,17), dlatego że na rozkaz Pana stać się może „wszystko, co Mu się podoba” – *πάσα ἢ εὐδοκία* (Syr 39,18). Noe jednak ukazuje nam, że to zbawcze działanie Pana dotknie tylko takiego człowieka jak on, który jest „doskonale sprawiedliwy” (Syr 44,17). Tym

¹³ Rdz 6,5-9.

samym już nie „każde ciało” – πᾶσα σάρξ ma udział w przymierzu śmierci. Noe i każdy, kto postępuje jak on, okażą się wyjątkami dzięki temu, że Pan przychodzi z pomocą (Syr 39,18) człowiekowi „doskonale sprawiedliwemu” (Syr 44,17).

Podsumowanie

„Cała mądrość od Pana pochodzi...” (Syr 1,1) i dlatego „każda przemowa” w czasie rozmowy z rozumnymi ma być o Prawie Najwyższego (Syr 9,15). Porządek panujący w świecie, gdzie „każde ciało łączy się według swego gatunku” (Syr 13,16) i gdzie „każde ciało”, starzejąc się jak odzienie, podlega odwiecznemu przymierzu śmierci (Syr 14,17); ten porządek sprawia, że człowiek ma utrudniony dostęp do „całej mądrości” pochodzącej od Pana (Syr 1,1). Jest jednak sposób, aby doświadczyć „całej” mądrości” Bojaźń Pana – to „cała” mądrość i to ona doprowadzi do wypełnienia Prawa (Syr 19,20). Jeżeli człowiek nie będzie się bał Pana, wówczas czekają go trudności, bo nie doświadczając mądrości, będzie przekraczał Prawo, a „każde przekroczenie Prawa” to rana, na którą nie ma lekarstwa (Syr 21,3). Okazuje się jednak, że małe jest „każde zło” wobec zła, którego doświadczyła kobieta (Syr 25,19) w raju, bo nie zrozumiała, że „Nie wszystko służy wszystkim i nie „każda” dusza we wszystkim ma upodobanie” (Syr 37,28). Wszystko bowiem ma swoje miejsce w określonym porządku, tak jak „cała” praca garncarza, która jest pogonią za ilością wytworzonego towaru (Syr 38,29). Ratunek dla zagubionego człowieka może jednak przyjść od Pana, bo na Jego polecenie „wszystko” się stanie (Syr 39,18). Może On nawet „odwieczne przymierze: „na pewno umrzesz” (Syr 14,17) przemienić na „wieczne przymierze”, w którym nie „każde ciało” doświadcza śmierci, dlatego że Pan przychodzi z pomocą człowiekowi, który tak jak Noe jest „doskonale sprawiedliwy” (Syr 44,17).